12de Jaargang — Curaçao den 9n November 1895 — N° 619

AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN.

Dit Blad verschijnt elken Zaterdag. Abonnementsprijs voor Curaçao, Bonaire en Aruba per drie maanden fl. 2.— met vooruitbetaling.
Voor het Buitenland per jaar fl. 10,—
Afzonderlijke nummers fl. 0,20.
Prijs der Advertentiën van 1 tot 7 regels fl.0,50 voor elken regel meer fl. 0,07½.

BUREAU VAN DIT BLAD
PLEIN VAN PIETERMAAI, N° 129.

E Courant aki ta sali toer dia Sabra.
Su prijs di Abonnement ta fl. 2,— pa tres luna, pagar padilanti.
Pa lugarnan foi Curaçao, Bonaire Aruba fl 10,— pa anja.
Un number sò fl. 0,20.
Un anuncio di 1 tè 7 regel fl. 0,50, cada regel mas fl.0,07½.

EEN PROFESSORALE REDE
OVER
„Het bankroet der Wetenschap."

Een moedige daad was 't optreden van den Amsterdamschen hoogleeraar, Chantepie de la Saussaye, in het begin der vorige maand, in de *Aula* der universiteit te Amsterdam. Bij 't opnieuw aanvangen zijner lessen hield hij, naar aanleiding van Brunetière's merkwaardig opstel *Après une visite au Vatican* in de *Revue des Deux Mondes*, een openbare voordracht over "het bankroet der wetenschap."

Dit reeds van te voren aangekondigd onderwerp verzamelde de keur van wetenschappelijke mannen en vrouwen uit de hoofdstad in de *Aula*. Tal van hoogleeraren, doctoren, predikanten, studenten en ook eenige katholieke geestelijken vulden zaal en galerijen. Prof. Chantepie zou spreken over "het bankroet der wetenschap!" Het was nu nog de vraag, in welken zin de redenaar zijn thema behandelen zou. Zou hij Brunetière aanvallen of bijstemmen? Zou hij hem uitleggen of commentaar leveren?

Na een korte inleiding verklaarde spreker reeds dadelijk, niet te willen aanzitten aan den "protestmaaltijd", dien mannen der wetenschap in Frankrijk hadden aangerecht, om door middel van "toosten" Brunetière's vernietigend oordeel over de wetenschap te neutraliseeren "ad majorem scientiae gloriam."

De beteekenis der uitdrukking: "'t bankroet der wetenschap" gaf spreker ons door de vraag te stellen: "Schenkt de wetenschap den mensch een bevredigende wereldbeschouwing?" De redenaar vergeleek voor de oplossing dier vraag de tegenwoordige toestanden met die van vóór 25 jaren geleden, toen "het intellectualisme, 't liberalisme en 't naturalisme" in de zoogenaamde officieele wetenschap oppermachtig waren. Ook de kunst nam de heer Chantepie in zijne vergelijking op. Dat de wetenschap ons niet de beloofde oplossing der eerste levensvragen heeft gegeven, weet een ieder, die iets meer weet dan halve wetenschap. Ook de kunst is heden ten dage niet meer, wat zij bij Michael Angelo was, "de artistieke vertaling van wetenschappelijke gedachten."

Welke beteekenis heeft de wetenschap ten opzichte van doel en bestemming des menschen? vroeg spr. verder. Richet, die Brunetière in de *Revue scientifique* aanviel, bazuint hoog den lof der wetenschap, op grond, dat zij „'t solidariteits-gevoel der menschen ontwikkelt en dit solidariteits-gevoel de basis van 't zedelijk leven is."

"Maar wat heeft dit solidariteitsgevoel", vraagt spreker, "deze gemeenschapszin met de wetenschap te maken?" Inderdaad uitte Richet hier een phrase, die hij vergeet te bewijzen en toe te lichten.

Wat leert ons namelijk de wetenschap, in verband met de maatschappij en 't gemeenschapsgevoel harer leden? De sociologie tast immers nog in 't duister! Men heeft de maatschappij beurtelings vergeleken met een mechanisme en met een organisme: en beide vergelijkingen zijn mank gebleken. Zal de wetenschap de maatschappij *één* maken? Kennis en *deugd* zijn immers *twee!*

Wetenschap leert ons alleen, wat *is* en *bestaat* en dat nog maar gebrekkig en ten deele. Zij neemt waar, maar zij kan geen *geestelijk leven* voortbrengen.

De wetenschap heeft veel tot stand gebracht, zeer veel; maar in *dezen* zin heeft spr. ook „'t bankroet" niet bedoeld, gelijk reeds uit zijne rede gebleken is. De wetenschap heeft veel kennis voor ons vergaderd, maar zij leert ons niet, hoe die verworven kennis moet worden aangewend tot bereiking van 's menschen bestemming! 't *Wezen* van den mensch, zijn *doel* en *bestemming* leert de wetenschap ons niet.

Spr. vleit zich niet hen onder zijne toehoorders te zullen genezen, die nog zouden mogen leven in den waan aan de almacht der wetenschap. Hij wil echter de rol der wetenschap in de opvoeding bespreken. Welnu, de bekentenis moet hem van 't hart: ons hooger onderwijs heeft in 20 jaren wrange vruchten opgeleverd. Vele studenten twijfelen aan de waarde van kennis.

De universiteit is een kweekplaats van scepticisme geworden; zij gaf en geeft haren discipelen „*steenen voor brood!*" Onze wet op 't Hooger Onderwijs, hoe voortreffelijk overigens, houdt 't oog op de *vak*belangen, niet op die van den *mensch!* Wanneer de student de academie verlaat, is minder wat hij *weet*, dan wel wat hij *wil* en *kan* voor hem nuttig en noodzakelijk. De kennis der oude talen, op de gymnasia geleerd, verdwijnt op de hoogeschool als sneeuw voor de zon, zoo men niet toevallig in die oude talen zelf voortstudeert. De klassieke en ook de nieuwere letterkunde „spuwt men weer uit" als 't ware. Spr. had gelegenheid te over dit op te merken. Daarom niet de beste jongelingsjaren verknoeid met het gespannen aanleeren van talen, die men later toch niet meer gebruikt. De medicus is onder de studenten nog 't meest vakman en hoe minder hij theorieën hoort, te minder zal hij de nadeelen ondervinden van 't tegenwoordig hooger onderwijs. De opleiding der theologen aan onze universiteiten acht de hoogleeraar een ellendig systeem. Het is eenvoudig „*onzin!*" 't Eenige lichtpunt zijn de Oud-Testamentische studiën, op welk terrein de jeugdige theologant nog ten minste eenigszins zelfstandig zijn schreden zal kunnen zetten. *Hier*, herhaalt spr., blijkt ons vooral de universiteit als eene kweekplaats van scepticisme! Voorts is de studie der geschiedenis bijna geheel en al door de historische critiek van aanzicht veranderd. Men heeft de overlevering in de geschiedenis te scherp getoetst en daardoor heeft men veel uit het oog verloren. Juist alleen datgene uit de historie is voor ons van belang, wat voor het heden nog als iets grootsch en blijvends verschijnt. Maar daar vraagt men niet altijd naar. Het is het werk van den denker, het verleden voor het heden te doen leven!

Edoch, tegenwoordig—, vervolgt spr. — ziet men het verleden „van *verre*, niet van *nabij!*" „De bijbel „moet weer God als 't ware voor „ons „transparant" maken, „den „Vader van Jesus Christus. Die de „God niet is der dooden, maar der „levenden!"

Tegenwoordig is 't zoo niet meer op de universiteiten, maar spr. wijt dit niet aan de wetenschap.

De student vergeet dikwerf, dat hij maar *een weinig meer* dan 't gros der menschheid *is ingewijd* in de vraagstukken der wetenschap, en dat hij die quaestie's *geenszins beheerscht!*

Hoewel onze examens wel ten deele 't karakter van speciale vak- en beroepeischen dragen, zijn zij aan den anderen kant toch ook weer nauw verwant aan de examina in China, waar men voor admiraal der vloot alleen behoeft te zijn ingewijd in

---

FUEILLETON

LORA

Mi amigoe Pluimers a combida mi pa bini come cerca djele. E tabatin un bonita villa banda di Arnhem. Pluimers tabata casár i mama di su esposa tabata biba cerca djele, pero esai no tabata gustele muchoe.

Pluimers tin basta placa, su negocio ta bai bon i e tin bon sigar; cerca djele tempoe ta pasa lihe, tambe pasobra su esposa ta un muher agradabie den conversacion i semper leger.

Señora Pluimers tin *un* falta sol: e ta stima loranan muchoe i ami no por wanta nan. El tin un, koe su esposo a haja di un captan; henter dia e por keda ocupa coe nele. Semper e ta papia di djele.

"El ta tantoe sabir, señor, tantoe bonita i e ta stima nos masjar. E por papia masjar bon. Di berde nos mester ta prudente ora nos ta papia den su presencia, sino le conta toer cos."

I en berdad, e bestia por a papia; no muchoe, pero pa mi di mas. Den kamber camina el ta e tin semper palabra. Mi no por wanta esai, pero Señora Pluimers ta gusta e papiamentoe masjar.

Coe algun otro mi tabata warda den salon ora di come. Sin stop Lora tabata grita: "Bieeuw mahoso! Bieeuw mahoso!"

Cada biage, koe e tabata grita asina mi amigoe i su esposa tabata sagudi di harimentoe, e combidarnan tabata hari tambe, i ami, mi tambe tabata hari, pero pa complace.

"Un bestia spiertoe." Señora Pluimers dici, "bo sabi pakiko nos ta hari asina?"

"Pa e Lora."

"Si; pero pakiko?"

"Esai mi no sabi."

"Pasobra mi esposo ta usa semper e palabra, ora e ta papia di mama. Semper nan dos tin pleitoe."

"I kiko bo mama ta bisa di esai?" mi a puntra.

"O, di Pluimers e no ta toema nada na maloe, manera mi a bisa, semper nan tin pleitoe i toch nan ta stima otro masjar; pero koe lora ta grita: bieew mahoso! e no por wanta.

Mi por a kere koe nan a stima otro, pero ta un stimacion stranjo. Señora Pluimers kier a conta mi mas, ma Dios gracia, criar a drenta i a bisa koe mesa tabata drechar.

Nos a bai den comedor. Ora mi kier a sali for di salon mi a tende un boz bisa: "He Jan!"

Mi ta jama Jan i p'esai mi a bira mi curpa pa mira kende a jama mi, pero mi no a mira ningun hende.

Señora Pluimers a ripara toer esai, i a comprende koe ta su para sabir a grita asina, i el no por a larga di conta esai na ter koe tabata na mesa.

Ta di comprende koe toer tabata bon di mi.

E diné tabata bon e Pluimers tin un bon cocinero.

Na coemizamentoe no tabatin muchoe conversacion pero binja a los linga; mama di Señora Pluimers sol tabata masjar ketoe, podiser pasobra e lora a sigi grita: "Bieeuw mahoso!" Mi no sabi, pero e bestia a fada mi caba, pasobra nos no por a papia sin tende un of otro palabra di e animal. Tabata terribel.

Ora nos a lamanta for di mesa, Señora Pluimers a bai coe nos den jardin mi a keda atras i a drenta den salon. Aja mi a mira lora, mi a bai cerca dje i kier a dunele un cos di come, pero el a coeminza rabia a boela ariba mi manoe a morde mi asina, koe sanger a corre.

Pacenci no ta mi mas grandi birtud. Mi a cohele na su nek i a morde bon duroe; e ta saca su linga pretoe, ta kinipi Lihe mi a largele! Muchoe laat! Lora a cai morto abao, mi a chokele!

Kiko lo mi haci? Mi sol tabata den salon, ningun hende a mira mi, mi a cohe lora i a tirele abao di canape.

Manera no a socede nada mi tambe a bai den jardin, i na ora, pasobra Señora Pluimers a busca mi caba.

Cada momentoe nan por a haja falta di lora, p'esai mi tabata un di promer koe a toema despedida.

Dia sigiente mi a leza den courant e advertencia aki: "A perde un bonita lora. koe sa papia masjar bon. E hende koe ta haja i ta trece na villa di Señor Pluimers lo ta bon pagar."

Dos luna despues mi a bolbe bai come cerca Pluimers. Mi concenci no tabata muchoe sosegar, pero nan a ricibi mi bon, nan no tabata sabi nada di mi crimen.

Na mesa mi a risca di puntra:

"Mi ta kere, koe bo tabatin un lora, no?"

"O, si, e pober bestia," señora Pluimers a responde "el tabata asina sabir i por papia masjar bon.

"Un bestia tribi!" su mama a bisa.

"Kiko a socede coe ne?"

"Nan no kier kere mi, pero mi a bisa semper koe e bestianan ta sconde nan curpa ora nan ta bai moeri, pa nan donjo no mira nan ansia."

"Asina ta, Señora."

"Zoo, bo sabi esai? E pober lora a cai maloe na anoche, sin kega el bai sinta bao di canape i aja nos a hajele despues di tres dia. Promer nos a corda koe bisinjanan a hortele. Si señor e bestia a sconde e mes pa moeri."

Awor mi tabata toer sosega i mi dici coe un sorto di orgullo:

"Señora, es coe bo a conta aja, no a stranja mi.

Na America loranan ta sconde nan curpa promer koe nan ta moeri tantoe bon koe ningun hende por haja nan, p'esai un lora morto bal mas aja koe un biboe."

Kiko Señora Pluimers a corda mi no sabi, solamente el a bisa den di e mes; "Pober lora."

spitsvondige critiek op de leerstellingen van Confusius. Hoewel professor Chantepie gelooft aan een roeping der wetenschap bij de vorming van den mensch, geeft hij toe, dat deze roeping aan onze universiteiten niet is vervuld, en dat deze niet voldoen aan den drang, die den mensch doet streven naar 't ideaal.

De wetenschap ga dan niet op in critiek en in debatten van geleerden over bagatellen en haarkloverijen.— Te dikwijls heeft de wetenschap het geloof en den godsdienst onwaardig gesmaad! Men vorme geen *nieuwe* mystiek, nu door haar bankroet de wetenschap insolvent geworden is.

Prof. Chantepie bedoelde hier waarschijnlijk de mystische afdwalingen op de terreinen van boedhisme, occultisme, moderne theosophie enz. enz. van hen, die door de materialistische wetenschap onvoldaan bleven in hun gevoel van menschenwaarde. De agnostische mystiek, al wordt zij ook gehuldigd door mannen als Spencer en anderen, achtte de heer Chantepie een uitvlucht van zwakke zielen.

Men moet geloof en wetenschap niet vijandig tegenover elkaar plaatsen, vervolgde spreker. Aan den anderen kant smale men niet te veel op de wetenschap en verwachte ook weer niet te veel, als een bijgeloovige, van haar.

De wetenschappelijke opleiding moet den geest aan orde en tucht gewennen. Studeeren is leeren op zijn hoede zijn tegenover de theorieën der wetenschap. Maar ook 't ongezien zich verzetten tegen den tijdgeest, acht spr. afkeurenswaardig. "Twijfelachtige theorieën onzer verslapte wetenschap verstikken elk persoonlijk leven." Men zij zeer wantrouwend tegenover den modegeest, die ook op 't gebied der wetenschap heerscht, zonder dat men nauwkeurig kan nagaan, van waar hij komt, hoe hij optreedt, waarheen hij gaat! Hij wisselt als de jaargetijden. Men kan in dit opzicht een vergelijking opstellen. Iedere lente is nieuw voor ons, en zij is toch de oude. Elk nieuw menschengeslacht ontdekt opnieuw de wereld en heeft ook een andere wereldbeschouwing. Zoo ook heden. Men praat *nu* over evolutie en waant zich groot, terwijl men 't voorgeslacht klein acht. Wees echter ook geen *laudator temporis acti*, geen onvoorwaardelijk lofredenaar der verleden tijden.

't Oppervlakkige van onzen wetenschappelijken tijd zal, vertrouwde de redenaar, verdwijnen. Hij spoort de studenten tot waarheidsliefde aan, die minder afhangt van begaafdheid dan van zedelijken ernst.

De wetenschap van onzen tijd geeft geen uitzicht op een hooger leven, zij kweekt noch verheft eenig godsdienstig gevoel. Evenwel vat uwe studiën, studenten, met blijdschap op, want niet *de* wetenschap is bankroet, maar alleen *die* wetenschap, welke — als ge haar onverdeeld gehoor zoudt willen leenen — zou leiden tot „het bankroet uwer overtuiging!"

——

Spreker viel een langdurig en warm applaus ten deel, dat — men kon het hooren — niet alleen een „*applaudissement d'estime*" was. Hij had een moedig woord gesproken, hoewel natuurlijk op zijne wijze, gesproken op een openbare plaats als een soort *compte-rendu* tegenover de *élite* der wetenschap. De geest van 't hooger onderwijs veroordeeld door een hoogleeraar bij den aanvang van zijn academisch jaar; en veroordeeld door een gezonde critiek op een wetenschap, die met *hare* critiek alles afbreekt zonder te kunnen opbouwen en die geen critiek op haar eigen daden dulden wil,onfeilbaar als zij zichzelve heeft gewaand

Wij hebben 's heeren **Chantepie**'s belangrijke lezing zonder commentaar weergegeven, zooveel ons mogelijk was. Veel zouden wij anders hebben willen hooren, maar met den geest dezer belangrijke voordracht gaan wij ten volle mee. Een daad van ridderlijkheid had prof. **Chantepie** nog kunnen verrichten. Toen hij 't onderwerp zijner openings-voordracht aankondigde, was **Pasteur** nog in leven. *Nu* was hij reeds overleden.

Ongezocht — bij deze eenige, zoo goed als officiëele gelegenheid — had de geleerde redenaar ons terloops kunnen wijzen op den beroemden Franschman, die — meer dan ieder ander — door zijne experimenten op 't gebied der *generatio spontanea* het bankroet der materialistische wetenschap heeft verhaast en die toch ook weer door zijn eminente ontdekkingen ons heeft doen gelooven aan een groeien en bloeien der wetenschap en dat zij zal blijven en leven!

Blijven en leven! ja! Maar God zij lof! niet in den zin der "brave" ridders van eene verlichting zonder licht, van eene beschaving zonder beschaafdheid! Neen, niet volgens de begeerten en begeerlijkheden dier "deugdzame" stofaanbidders van lagen rang, die hun beginselen hoofdzakelijk hebben geput uit een bedorven hart en even verdorven romans!

Niet naar de wenschen dergenen, die in de wetenschap zoo gaarne een vrijbrief zouden vinden voor hun godsdienstige onverschilligheid en persoonlijke zwakheden! In een woord, niet in den zin voor hen, die er persoonlijk belang bij hebben (is er vuiger eigenbelang denkbaar?) om de wetenschap voor te stellen als de vijandin van den godsdienst.

Wat bij de ernstigen en weldenkenden uitgediend heeft, het zijn de „verrassende" theoriën eener valsche wetenschap, de „fraaie" vondsten van afgedwaalde geleerden, welke den laatsten schamteblos hebben weggewischt op de wangen van een luidruchtig ploertendom, dat, met een beroep op die failliete wetenschap, nog steeds altaar en troon aanschent en het huisgezin verwoest. Het aas der uilen wordt van de klokspijs der adelaren eindelijk gescheiden en gescheiden.

Want de ware wetenschap, de edele, de koninklijke zal blijven en leven, niet ten vloek der menschheid, aan deze het hoogste ontroovende, maar tot heil en geluk der stervelingen, hun lijden verzachtende, het leven veraangenamende, den geest verheffende en opvoerende tot God, den Schepper aller zichtbare en onzichtbare dingen.

NIEUWSBERICHTEN.

CURACAO.

— Den 31n. October jl. is te Caracas een groot in aanbouw zijnd en voor eene broodbakkerij bestemd huis ingestort, met het gevolg, dat verscheidene werklieden onder de puinhoopen werden bedolven.

De Vrymoedige.

— Op Rincon, Bonaire, heeft, naar men ons mededeelt, verleden week een treurig voorval plaats gehad.

Een meisje van ongeveer 8 jaar, dat van de school naar huis was gegaan, is levenloos uit een put opgehaald, dien zij voorbij moest. Waarschijnlijk wilde zij haren dorst uit dien put lesschen en viel zij daarin.

De Vrymoedige.

— Wij lezen in een der ontvangen Nederlandschen couranten:

NEDERLAND EN SPANJE.

De correspondent der *Morning Post* te Madrid seint van 16 Oct: "De Nederlandsche regeering heeft den gouverneur van het eiland Curaçao opnieuw last gegeven, om te beletten, dat vrijbuiters-expedities van daar naar Cuba vertrekken."

De *New York Herald*, dit telegram mededeelende, schrijft er boven: *The Dutch loyal to Spain.*" Tot nu zijn, voor zoover althans bekend, uit Curaçao nog geen vrijbuiters naar Cuba vertrokken. Er bestaat dus geen reden, waarom eene "herhaling" van deze "instructies" noodig zou wezen.

— Eergisteren trof den heer B. P. Brandao het ongeluk, door een tramwagen te worden overreden, tengevolge waarvan hij met een gebroken been naar huis is gedragen. De tramkoetsier had den heer Brandao wel bijtijds gezien en ook terstond gerend, maar de toestel weigerde, iets, wat, den toestand van verval en verwaarloozing onzer trams in aanmerking genomen, zeer waarschijnlijk klinkt. De bij alle passagiers bekende rakkers van muilen, een vreeselijke beproeving voor schrikachtige en evenzoo voor ongeduldige menschen, zullen de wrakke wagens wel verder opknappen.

— Een soortgelijk ongeluk maar nog erger trof een jongen gisteren in de Breede Straat van de Willemstad (Punda). Door een onverwachten draai van een rijtuig werd de arme knaap omvergeworpen en overreden, zoodat hij met een zwaar gekneusd en gebroken been weggedragen moest worden.

— Een nog ellendiger bericht doet de ronde.

In het 2de district moet zich een manspersoon, koetsier van beroep, door vergif van het leven beroofd hebben.

——

De Verkiezing van twee leden in plaats van de twee aftredende leden M. P. Curiel en J. S. Joubert, zal gehouden worden op Donderdag, den 21 November a. s., in de Raadzaal van het Raadhuis.

De kiezers worden herinnerd, dat de stembriefjes kunnen worden ingeleverd van des morgens 9 ure tot des middags.

——

Bij de op het eiland Saba op den 17 September d j. gehouden verkiezing van een Landraad, is de Heer Th. G. Heiliger als zoodanig gekozen, in de plaats van den Heer S. A. Simmons, die zijn ontslag heeft genomen.

— Door den Administrateur van financiën, den heer Olivier, wordt bekend gemaakt, dat in verband met het Gouvernements besluit van den 19n. October de frankeerzegels van 10 cent (voorzien van de beeltenis des Konings), mits gaaf en ongeschonden, van af den 15n. dezer tot en met den 15n. December a. s. op de post- en hulppostkantoren der kolonie ingewisseld kunnen worden tegen geld of tegen gangbare frankeerzegels van dezelfde waarde.

——

Lijst van onafgehaalde en onbestelbaar bevonden brieven:

Pieternella Marchena, Johanna Evertsz, Johannes de Jongh, Donato Yanuzzelli, Haim D. C. Gomez, José Ramón Campos Z. H. van Giersbergen, D. C. Enriquez & Co., Piet Pisnol Blasbal barba die hern, Echi Kakalaka, Carolina Mundt, Akolo Mocedo, Silvina Aguilera, (aang.), Francisco Casañas (aang.) 2.

NEDERLAND

De zitting van de Tweede Kamer op Donderdag 18 October had de eer te worden bijgewoond door sir William Harcourt, den oud-minister van Financiën in het kabinet Rosebery en mevrouw Harcourt-Motley, die met den heer Michiels van Verduijnen en freule Van Brienen van de Groote Lindt de debatten in de presidentsloge volgden.

De heer sir William Harcourt is een kloek en flink gebouwd man, breedgeschouderd en van een Herculesgestalte. Hoewel de witte haren en baard een zekeren leeftijd verraden, houdt hij zich kaarsrecht en is hij, hoewel leider der liberale partij, met zijn sympathiek blozend uiterlijk, een echt nobele aristocratische figuur.

— In de venen nabij Thorne in Yorkshire, die 6000 Engelsche morgen groot zijn, komen in de laatste tijden ongeregeldheden voor, zoo lezen wij in de *Westminster Gazette.*

De reden is de volgende:

Voor vijf jaar werd door een Engelsch syndicaat een groot gedeelte van de venen gehuurd en een aantal mannen en jongens aangenomen om turf te steken.

De mededinging van Hollandsche turf verminderde de inkomsten echter zoodanig, dat tot samensmelting van de Engelsche en een Hollandsche maatschappij besloten werd. Dit gebeurde voor twee jaar.

De nieuwe maatschappij begon nu naar een geheel nieuw systeem te werken. Een groot aantal Hollandsche arbeiders kwamen naar Engeland om de bewoners van Thorne te leeren hoe de turf gestoken moest worden. Deze arbeiders werden zeer beleefd ontvangen en altijd zeer voorkomend bejegend. Doch de Engelschen namen als echte conservatieven geen notitie van de nieuwigheden, die door de Hollanders in toepassing gebracht werden.

Vroeger werd de turf in groote stukken gestoken en door jongens weggereden en dan op stapels te drogen gezet. De Hollanders staken de stukken in drieën, reden ze zelf op kruiwagens weg en ontsloegen de jongens, als onnoodig. De Hollanders werkten kalm door en maakten een goed weekloon. De bewoners van Thorne waren tegen het systeem, dat zij verklaarden niet te kunnen leeren. Hierop besloot de Maatschappij een aantal Hollandsche arbeiders te laten overkomen, die zich bereid verklaarden te werken, zooals de directie dit wenschte.

In het begin van dit jaar kwamen tachtig man naar Thorne en begonnen het werk. Nu werd de toestand anders. Het stille stadje ontwaakte en was weldra het tooneel van een bittere internationale veete. In de laatste tijden hebben dan ook ongeregeldheden plaats gegrepen en hadden eenige arrestatiën plaats.

Interessant is nog te melden, dat Thorne in historisch verband met ons staat, daar gedurende de regeering van koning Karel I de beroemde Hollandsche ingenieur Cornelius Vermuyden de "Levels" draineerde met behulp van Hollandsche werklieden. Het werk is tot heden nog in goeden staat.

BUITENLAND.

Rome. — Er heeft op Allerheiligen te Rome een vreeselijke aardbeving gewoed. Verscheiden huizen moeten ingestort zijn. Alle klokken der stad luidden door de hevigheid van den schok. Z. H. de Paus moet te midden der algemeene paniek zeer kalm gebleven zijn.

— Het treffend schrijven door Leo XIII aan den kardinaalstaatssecretaris gericht in antwoord op de revolutionnaire feesten te Rome, heeft blijkbaar een diepen indruk gemaakt, niet alleen *in*, maar ook *buiten* Italie, en niet alleen in katholieke, maar ook in liberale en protestantsche kringen. Zoo verklaart het liberale *Journal des Debats*, dat het onmogelijk is niet geroerd te zijn door den tegelijk ernstigen en souvereinen toon van dit schrijven. Het blad wijdt een zeer waardeerend artikel aan 's Pausen protest en laat zich daarover o. a. aldus uit:

"Indien men den brief aan kardinaal **Rampolla** vergelijkt met het heftige, verwarde en hartstochtelijke betoog, dat **Crispi** aan den voet van het standbeeld van **Garibaldi** heeft uitgesproken, is het voordeel buiten kijf aan den Pauselijken brief. En deze vergelijking is noodig, want de brief des Pausen is niets anders dan een antwoord op de rede van den Italiaanschen premier."

In gelijken zin spreken andere Parijsche bladen, ja zelfs de meest anticlericale organen als de *Siècle*, de *Lanterne* enz. Laatstgenoemd orgaan acht zich, ondanks zijn sterken afkeer van Rome en van den Paus, welke zich weder in eenige grofheden uit, gedrongen de verklaring af te leggen, dat het protest eenige "harde *waarheden*" bevat aan het adres der Italianissimi. Wie zou er nog aan kunnen twijfelen, waar zelfs de *Lanterne* het toegeeft? vraagt de *Univers*. De *Signal*, een protestansch blad, gaat nog verder. De redactie heeft 's Pausen brief met aandacht en eerbied gelezen. De toon van dit document is ernstig en waardig, schrijft het blad en verder: "Tot welke richting men ook moge behooren, de grootheid van dezen vijf en-tachtig jarigen grijsaard moet men erkennen"

Wij zouden nog andere getuigenissen kunnen aanhalen, maar het bovenstaande zegt reeds genoeg. Zelfs andersdenkenden en anticlericalen stellen **Leo XIII** in het gelijk tegenover **Crispi** en het Italiaansche hof.

— Het periodieke bericht der liberale pers, dat de gezondheidstoestand van Z. H. den Paus te wenschen overlaat, heeft dezer dagen weder de ronde gedaan. De *Don Chisciotte*, een satirisch-anti-clericaal orgaan, had thans de primeur. Op zeer ernstigen toon werd door dit blad verzekerd, dat **Leo XIII**, zonder nog juist verplicht te zijn het bed te houden, zoó lijdend was, dat Hij geen vasten kost meer kon verdragen en zich tot

vloeibare spijzen moest bepalen, wat tot ernstige ongerustheid aanleiding gaf. Het bericht werd spoedig naar alle kanten overgeseind, maar gelukkig volgde de logenstraffing het als 't ware op den voet. De H. Vader geniet voortdurend een zeer goede gezondheid en de Romeinsche correspondent van de *Univers*, die voor alle zekerheid 's Pausen geneesheer, dr. **Lapponi**, ging interviewen, ontving van deze de meest geruststellende mededeelingen op dit punt. "De H. Vader is nog altijd even welvarend nú, als zes maanden, als een jaar geleden;" verklaarde de arts, "zijn gezondheid blijft uitstekend; zijn helderheid van geest en zijn geheugen zijn bewonderenswaardig en niet minder zijne altijd gereede werkkracht voor de bezigheden van zijn verheven ambt. "Een belachelijk uitvindsel noemde de dokter het bericht, dat Z. H. geen vaste spijzen meer kon verdragen. De constitutie des Pausen is zóo goed, dat Hij streng vasten kan, wat Hij o. a. deed op de vigiliedagen van het feest van den H. Franciscus van Assisie (3 October) en van O. L. Vr. van den Rozenkrans (October). "Zou het misschien zijn, vroeg dr. **Lapponi** ironisch, omdat de H. Vader vast en zich op sommige dagen van vleeschspijzen onthouden kan, dat de *don Chisciotte* spreekt van een verzwakking der maag?"

De onwaarheid van het *Don Chisciotte*-bericht wordt woorts ten duidelijkste bewezen door de menigvuldige audiënties, welke Z. H. verleent. In het laatst van de vorige week ontving de H. Vader o. m. den directeur en eenige redacteuren van het volksblad de *Vera Roma*, die Z. H. de opbrengst van de derde inschrijvingslijst voor den St. Pieterspenning kwamen aanbieden. De opbrengst bedroeg 1000 lire. De *Vera Roma* opende hare inschrijving bij wijze van protest tegen de feesten van 20 September.

Italie.—Over een feit, dat in geheel Europa de bladen van alle richting bezighoudt, schrijft de Romeinsche correspondent van de *N. R. Ct.* het volgende:

In de hoofdstad valt weinig belangrijks voor. Daarom kan een journalist zich nog een bergtoertje veroorloven. Het eenige, wat enkele woorden verdient, is de quaestie Portugal. Koning Karel komt dus niet te Rome, en Rampolla lacht in zijn vuistje. Welk een verrukkelijk antwoord op de feesten van 20 September, zeggen de intransigenten van het Vaticaan. Don Carlos van Portugal had zijn oom Humbert te Monza willen bezoeken, maar op aandringen van Crispi stelde de koning van Italië als voorwaarde voor een officiëele ontvangst, dat zijn neef naar de hoofdstad kwam. Voor den aller-Katholieksten vorst was het dilemma moeilijk. Aan den eenen kant de Paus, aan den anderen zijne moeder, zijn oom en zijn zwager de hertog van Aosta. Maar Humbert was niet te bewegen. Crispi zou er zelf een kabinetsquaestie van gemaakt hebben. Ten slotte schijnt het ministerie te Lissabon den doorslag gegeven te hebben. In Rome te zijn en niet door den Paus ontvangen te worden, dacht men daar, moet 's konings prestige in Portugal zoowel als in zijne bezittingen belangrijk doen dalen. En naar gemeld wordt, is het juist ter wille van de rust in die bezittingen, dat koning Karel aan buitenlandsche hoven vertoeft. De reis naar Italië is dus van het programma geschrapt; de officieuse bladen zijn woedend doch verbergen hun ergenis onder flauw geschrijf over het schoone Italië met zijne kunstschatten, dat iedereen, wanneer hem de gelegenheid wordt aangeboden, toch moest bezoeken, of zoeken de pil te verguiden door op Portugal's kleinheid te wijzen, op de grootheid van de staatsschuld en dergelijke dingen, die met de zaak niets te maken hebben (*en voor Italianen tamelijk onbeschaamd zijn.* Red. Amigoe.) Het feit blijft, dat evenals Frans Jozef, die Humberts bezoek te Weenen nooit beantwoord heeft, ook deze souverein de partij van den Paus kiest, ondanks de nauwste familiebanden.

— Gedurende de maand September hebben zich alleen in de haven van Genua 18.000 Italiaansche landverhuizers ingescheept. Wel een bewijs hoe groot de eliende op het schiereiland is. Uit geheel Duitschland, dat zooveel talrijker bevolkt zijn in die maand slechts 15.000 inwoners hun geluk in andere werelddeelen gaan beproeven.

Frankrijk. — Het Fransche ministerie Ribot is getuimeld. Reeds heeft de heer Léon Bourgeois een nieuw kabinet samengesteld, waarin de portefeuilles als volgt verdeeld zijn: Minister-president en Binn. Zaken, Bourgeois; Financiën, Doumer; Oorlog, Cavaignac; Marine, Lokeroy; Buitenlandsche Zaken, Berthelot; Onderwijs, Combes; Justitie, Richard; Handel en Nijverheid, Mesureur; Landbouw, Vignier; Openbare Werken, Guyot Dessaigne. De portefeuille voor Koloniën is aan den afgevaardigde Levelle aangeboden. In het programma van dit ministerie komen o. a. de volgende punten voor: vorming van een koloniaal leger, rentebelasting en — last not least — onderzoek in de zaak van de Zuiderspoorwegen.

— Het bestuur van het Instituut Pasteur heeft tot opvolger van den stichter met algemeene stemmen benoemd dr. Duclaux. Dr. Roux is als onderdirecteur aangesteld.

— Dezer dagen is te Parijs de groote klok aangekomen, *Savoyarde* genaamd, een geschenk der katholieken van Savooie en bestemd voor de kerk van het H. Hart op den Montmartre. De klok weegt 18.835 kilo met klepel en juk 26.215 kilo. Acht en twintig paarden waren noodig om het gevaarte van het station naar de plaats van bestemming te brengen. Ondanks het vroege uur, het was 4 uur in den ochtend, waren duizenden en duizenden op de been om van het schouwspel getuige te zijn. Onder luide toejuichingen van het publiek trokken de paarden in lichten draf de zware klok, die op een wagen geplaatst was, tegen den heuvel op en hielden stil voor het groote portaal onder het beeld van het H. Hart.

— In verschillende officieele organen van diocesen wordt gewezen op het feit, dat bij de hervatting der lessen aan de seminaria het aantal studenten voortdurend grooter wordt. "Wij moeten," zegt o. a. de *Semaine religieuse* van Quimper. "God danken voor de steeds veelvuldiger vocaties in ons diocees en terzelfder tijd bidden voor de 29 jongelieden, die binnen eenige dagen tijdelijk het seminarie voor de kazerne zullen moeten verlaten." De *Semaine religieuse* van Rennes schrijft: "dat de toevloed naar het groot-seminarie grooter is dan ooit." God laat toe, teekent de *Univers* hierbij aan, dat de toeleg der vervolgers verijdeld wordt.

Duitschland.— Wat een leven en lawaai werd gemaakt toen de Alexianer-broeders Heinrich en Irenaeus uit het klooster te Aken werden beschuldigd door den lasteraar Mellage, van zich te hebben vergrepen aan plichtverzuim. Het blijkt nu maar al te duidelijk dat het de kloosterhaters te doen is geweest om de kloosterlingen te smaden, af te breken en te verjagen, dat is hun gelukt, want de broeders hebben Aken vaarwel gezegd en zijn na hun vrijspraak naar elders vertrokken. Zij, die eens graag smullen aan een hartig brokje kloosterschandaal zullen zich echter bitter teleurgesteld vinden, nu de broeders op schitterende wijze zijn vrijgesproken. De aanklacht is gebleken, zeer ongegrond en lichtvaardig te zijn aangenomen en vier maanden hield men broeder Heinrich en Irenaeus gevangen. Het publiek door valsche beschuldigingen tegen de broeders misleid, meende in hen monsters van wreedheid te zien. Wispelturig, wuft en lichtzinnig, is het publiek toch ook edelmoedig van aard, het heeft zich laten misleiden en steenen geworpen naar de onschuld. Maar het neemt nu ook de steenen weer op, om zijne bedriegers er mee te verpletteren. Het heeft zijne vergissing ingezien en zich aanstonds tegen de lasteraars, en voor de belasterde broeders uitgesproken. Dat voelde de Rechtbank te Aken zeer goed. En zoo kwam het, dat zij ten slotte een einde moest maken aan het schandaal, want daar was, geen schuld in de belasterden te ontdekken. Hoe onpartijdig de *Herr Präsident* te werk ging: In 't eerste proces liet de President der Rechtbank de publieke toejuichingen *tegen* de broeders nagenoeg haar vrijen gang. In de twee laatste processen verbood hij de toejuichingen *voor* de broeders op 't allernadrukkelijkst en dreigendst. Zoo gaat het trouwens in de meeste gevallen; wordt iemand belasterd dan laat men hem trappen, ja zoo mogelijk vernietigen, blijkt naderhand zijn onschuld, dan doet men niets voor hem, erger, men onthoudt hem, datgene wat hem toekomt alleen om de lasteraars maar niet te ontstemmen. Zoo diep zijn de menschen gezonken in een poel van ongerechtigheden.

Engeland. -- Door de Engelsche regeering is een krachtig ultimatum gezonden aan den President van Venezuela. Zij eischt voldoening en schadeloosstelling voor de twee Britsche inspecteurs, Barnes en Baker, die in Januari ll. door de Venezolaansche Regeering gevangen waren gezet. Deze Engelschen bevonden zich toen op het grensgebied van Engelsch Guyana, waarop Venezuela aanspraken doet gelden, maar waarvan Groot Brittannië beweert, dat het van oudsher tot de Britsche kolonie heeft behoord. Elf Engelsche oorlogbodems liggen gereed om, bijaldien Venezuela zich weigerachtig zou betoonen, zijn havensteden te komen bezetten en beslag te leggen op de douanegelden, precies zooals John Bull dat eenigen tijd geleden in Nicaragua deed.

Belgie.— Brussel is bij decreet van 20 October tot een zeehaven verklaard. Het te graven kanaal zal ruim vijf millioen kosten en schepen van 2000 ton zullen aan de aan te leggen kade een ligplaats vinden.

— Weêr eene treurmare uit den Congo-Staat! De oproerige negers hebben het wapenmagazijn te Duluaburg overvallen en 300 geweren geroofd, na 60 inlandsche soldaten gedood te hebben. Het is te betwijfelen of door de kapitein Michaux ondernomen vervolging der stoute roovers iets baten zal.

— De bestaande gemeenteraden zijn ontbonden en de verkiezingen voor de nieuwe bepaald op 17 November, terwijl de verkiezingen van de leden, gekozen door de patroons en de werklui in groote steden een week later zullen plaats hebben. Stonden bij de laatste verkiezingen te Luik de Katholieke kiesvereeniging en de Anti-socialistische bond tegenover elkander, laatsgenoemde heeft nu aan de eerste een schrijven gericht, waarin hij verklaart samen te willen werken, daar de Belgische Bisschoppen de eendracht verlangen en den democraten hunne vrijheid in zake hunne strevingen op sociaal gebied hebben gewaarborgd. De bond stelt dus voor, gezamenlijk eene Katholieke kandidatenlijst op te maken. Het is voorzien, dat door deze eenheid de socialisten te Luik ditmaal verslagen zullen worden.

Spanje. — De regeering heeft verklaard, dat zij onmogelijk in onderhandelingen kan treden met de Cubaansche opstandelingen. Verder heeft zij bekend gemaakt dat Campos in November met de groote operaties zou beginnen, waarvan de eerste strekking zal zijn, de oproerlingen uit de middendistricten te drijven, opdat de suikeroogst gered worde. Ook zeggen hare organen dat zij van de Amer. Republieken opnieuw de verzekering van dezer vriendschappelijke gezindheid heeft ontvangen. Met het oog op het gerucht, dat de Vereenigde Staten een commissie van onderzoek naar Cuba zouden zenden, verklaarde de minister-president, Canovas, dat Spanje nimmer zal dulden, dat een vreemde natie, onverschillig welke, zich met zuiver Spaansche aangelegenheden bemoeit.

Cuba.— Uit Havana wordt gemeld, dat weer eene bende van 800 Cubanen door de Spaansche troepen is uiteengedreven. Van de Cubanen werden 24 manschappen gedood en velen gewond. De Spanjaarden hadden één doode en 12 gewonden.

—De Spaansche agent te Contero, die zich naar het kamp van den Cubaansche kolonel Mirabel begeven had om hem, in naam der Spaansche regeering, den graad van kolonel in het Spaansche leger en eene som van $ 100,000 aan te bieden, om Máximo Gomez, den opperbevelhebber van de strijdkrachten der opstandelingen, te vermoorden, is op bevel van Mirabel, in hechtenis genomen, voor den krijgsraad der insurgenten gebracht en doodgeschoten.

Turkije. -- Volgens bericht uit Constantinopel aan de *Times* dreigt eene revolutie in Turkije en is de overtuiging algemeen, dat de ontevredenheid onder de Mahomedanen eerlang tot een uitbarsting zal komen. Vele moslems gelooven, dat een crisis nadert, die den geheelen stand van zaken kan omkeeren en de

dynastie van den Sultan ten val brengen. De Turksche regeering schijnt die vrees te deelen, want vele moslems worden gevat om hun oproerige taal, terwijl de Porte koortsachtig voortgaat met zich te wapenen. Het garnizoen van Stamboel is met drieduizend man versterkt, en men verwacht, dat er nog tienduizend man bij zullen komen. Nieuwe batterijen van zwaar geschut verrijzen bij Dardanos en op Namazigia aan de Dardanellen. Een koortsige opwinding heerscht op de forten aan de Dardanellen en in de werkplaatsen te Stamboel, die legerbehoeften vervaardigen voor rekening van de Porte.

De Servische pers is van oordeel, dat Turkije sinds den oorlog met Rusland in 1877 nog nooit zulke moeilijke dagen beleefd heeft. En dat met reden. Indien er toch eene revolutie in Turkije losbreekt, zullen Engeland en Rusland met beide handen de gelegenheid aangrijpen als een voorwendsel tot gewapende tusschenkomst. Rusland heeft reeds een aantal grieven verzameld, die de Turken, dom genoeg, het hebben bezorgd: Turksche politie heeft met verachting de kaart van vrijgeleide verscheurd, die door het Russisch gezantschap aan een Armeniër was uitgereikt; de Turksche overheid heeft de Russische stoomboot *Azow* in beslag genomen, die gevuld met Armenische vluchtelingen, voor Trebizonde lag; kortom, als Rusland den hond wil slaan, kan het stokken genoeg vinden. Te Constantinopel loopt het gerucht, dat Russische oorlogsschepen uit de Zwarte Zee naar Trebizonde zijn gestevend, en dat in den Kaukasus een Russisch leger gereed ligt om Armenië binnen te vallen.

Ook eene Engelsche vloot kruist nabij de Turksche kusten, gereed om handelend op te treden, zoodat Abdul Hamid zich bereid houdt om zoo noodig met zijne vrouwen en kinderen naar Adrianopel te vluchten.

De eenige kans op behoud is voor den Sultan gelegen in den naijver tusschen Engeland en Rusland. Engeland wil nl. Armenië tot een zelfstandig koninkrijk maken, om daar zijnen invloed in West-Azië te vestigen en Rusland een verder doordringen te beletten. Rusland daarentegen wil Armenië als provincie bij zijn groot Aziatisch gebied annexeeren.

Beiden zijn het echter op één punt eens: de Turk moet eruit. Dat wist de Sultan wel, en daarom heeft hij zoolang geaarzeld en geweigerd om de hervormingen in Armenië in te voeren, welke Rusland (natuurlijk door Frankrijk gesteund) en Engeland eischten. Onder den drang der omstandigheden van het oogenblik heeft hij echter moeten bukken; de *iradeh* of het keizerlijk besluit is eindelijk verschenen, waarbij hij verklaart, de hervormingen goed te keuren „overeenkomstig het ontwerp, door de Porte in overleg [!] met de Fransche, Engelsche en Russische gezanten betreffende Armenië vastgesteld."

Azie.—Uit Hongkong komt thans bericht, dat de moeielijkheden, in den weg gelegd aan het onderzoek naar de Christen-moorden te Kucheng en waarin vooral de Chineesche overheidspersonen zelven schuld hadden, een eind hebben genomen. De Engelsche consul en de leden der commissie hadden een onderhoud met den onderkoning van Tukien, waarvan het gevolg is geweest, dat verdere 18 schuldig bevondenen zullen worden ter dood gebracht, en aan de commissie verdere onbeperkte volmacht is gegeven tot het doen vonnissen en zoo noodig ter dood brengen der overige beschuldigden. Van eene bestraffing der zedelijke aanleggers der geheele geschiedenis wordt intusschen nog maar niets vernomen.

— Ernstige gebeurtenissen hebben plaats gevonden te Seoul, de hoofdstad van het schiereiland Korea, waar Koreaansche soldaten, door Japanners in burgerkleeding— zoogenaamde „ôshis," gelijk staande met de Italiaansche bravo's"— versterkt, het paleis moeten binnengedrongen en daar den commandant van de wachte en vervolgens de Koningin, 3 hofdames en den opper-ceremoniemeester vermoord hebben. De vader des Konings moet in dit alles de hand hebben gehad. Na den moord kwam hij naar het paleis en bekleedde zich met een soort van dictatoriaal gezag. Men verwacht nu, dat de Koning, die met de vermoorde Koningin sterk anti-Japansch was, zal aftreden en door zijnen meer Japansch gezinden vader zal worden opgevolgd. De Japansche soldaten hebben voor het oog eene geheel onzijdige houding aangenomen. Amerika en Engeland zonden reeds een schip naar Seoul, en men verwacht, dat ook Rusland van belangrijke gebeurtenissen als deze, die er op berekend zijn om Japan blijvenden invloed op het schiereiland te verschaffen, geen werkeloos toeschouwer zal blijven.

—Zelfs in vredestijd blijft het ongeluk de Chineesche marine vervolgen. Naar uit Shangai wordt gemeld, heeft aan boord van het stoom-transportschip „Kung-Pai" dicht bij Kinchou eene ontploffing plaats gehad, tengevolge waarvan 600 man der troepen, die het aan boord had, werden gedood.

VERSCHEIDENHEDEN

Kruidenier: "Zeg eens, vriend, aan de laatste vier pond boter, die ge mij leverdet, mankeerde op het pond een half ons."

Boterboer: "Zoo, zal ik u zeggen, hoe dat kan zijn? Mijn kinderen hebben mijn pondsgewicht zoek gemaakt en toen heb ik maar met een van uw pondjes thee gewogen. Begrijp je?"

Climax. Hij: Ik zeg u, dokter, 't kind is zoo mager als 'n skelet; niet waar, vrouw?

Zij: Ach, dokter, nog veel magerder is ze.

Bekendmaking

De publieke verkoop van ZILVEREN en GOUDEN VOORWERPEN, beleend ter *Spaar- en Beleenbank* van 1 Januari t/m 30 Juni 1893, onder N°. 1365 C t/m N°. 5277 C, zal plaats hebben op Donderdag den 14 November a. s. en volgende dagen.

Belanghebbenden worden verzocht den verkoop te voorkomen, door de aanzuivering der verschuldigde interesten.

Curaçao, 9 November 1895.
De Voorzitter,
M. P. CURIEL.

ANUNCIO

Bendementoe di PREENDANAN koe tin placa fiá ariba nan na *Spaar- en Beleenbank*, esta esnan for di 1 di Januari té 30 di Juni 1893 bao di N°. 1365 C té N°. 5277 C lo toema lugá dia Juebes 14 di November i dianan koe ta sigui.

Ta jama interesadonan di bin paga nan interes afin di evita nan bendementoe.

Curaçao, 9 di November 1895.
President,
M. P. CURIEL.